

Тема: Складні випадки правопису м'якого знака й апострофа

Мета: повторити складні випадки правопису м'якого знака й апострофа; формувати правописні вміння; удосконалювати уміння знаходити й виправляти орфографічні помилки у писемному мовленні; за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу виховувати в учнів повагу до рідної мови, а також відчуття її краси як основи естетичного виховання.

Тип уроку: урок формування практичних умінь і навичок.

Перебіг уроку

I. Організаційний момент

II. Ознайомлення учнів із темою, метою і завданням уроку

III. Актуалізація мотиваційних резервів учнів з теми

Виконання тестових завдань

1. Позначте рядок, у якому в усіх словах правильно вжито м'який знак.

А Зменьшити, дрібненько, кобзарь, кількість;

Б цяцькатись, шпindelь, візьміть, кінчик;

В няньчити, дізнається, медальйон, принесіть;

Г на сопільці, уманський, український, сядеш.

2. Позначте рядок у якому в усіх словах на місці пропущених букв слід писати м'який знак.

А Т..охкати, учител..с..кий, піс..ня, сяд..мо;

Б гарнен..ко, спіл..ніст.., Уман..щина, мізин..чик;

В щіл..ний, власниц..кий, кін..с..кий, Гор..кий;

Г людс..кість, т..мянний, різ..бяр, віз..міть.

3. Позначте рядок, у якому в усіх словах на місці пропущених букв слід писати м'який знак.

А Трин..кати, близен..ко, велетен..ський, вишен..ці;

Б змен..шити, ущіл..нювати, запишіт..ся, війс..ко;

В олівец..., бояз...кий, лікар..., учител...ці;

Г принос...те, ган...ба, швец..., вознос...ся.

4. Позначте рядок, у якому в усіх словах на місці пропущених букв слід писати м'який знак.

А Пол...с...кий, нян...чити, держал...це, бат...ківс...кий;

Б рибал...ство, грают...ся, чотир...ом, Коростен...щина;

В снігурон...ці, гуцул...с...кий, лял...ці, волин...с...кий;

Г киц...ка, рибал...ці, дівчинон...ці, гал...чення.

5. Позначте рядок, у якому вживання м'якого знака в усіх словах відповідає нормам українського правопису.

А Грильяж, попадьє, баский, розмазья, прокинься;

Б редьці, близькість, в'язкість, Федьчишин, тарільці;

В голівоньці, рибалці, ковальський, рибальство, селянство;

Г Гриньчишин, Михальчук, безлюдно, женшень, женчики.

6. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з апострофом.

А Кур...єр, зішкр...ябувати, св...ято, тьм...яний;

Б льоном...яльний, слов...янин, розв...язок, двох...ярусний;

В маз...юкати, з...юрмитися, арф...яр, медв...яний;

Г зів...янути, моркв...яний, торф...яний, цв...яшок.

7. Позначте рядок, у якому всі слова пишуться з апострофом.

А Дерев...яний, кав...ярня, б...ється, медв...яний;

Б дріб...язковий, рутв...яний, возз...єднання, підв...язати;

В зв...язок, повір...я, дит...ясла, Лук...янівка;

Г в...юнкий, необ...їжджений, без...ідейний, сім...янин.

8. Позначте рядок, у якому не порушено правила вживання апострофа.

А Св'ятослав, прицвяхувати, пів'яблука, Лавуаз'є;

Б розм'янути, різьбяр, Х'юстон, півогірка;

В транс'європейський, черв'як, сурмяний, св'ятенник;

Г конс'єржка, медвяний, напів'японець, духм'яний.

9. Позначте рядок, у якому не порушено правила вживання апострофа.

А Прес-пап'є, Руж'є, торф'яний, фюзеляж;

Б ком'юніке, Пів'європи, безязыкий, барел'єф;

В Х'юстон, Міньюст, сп'янілий, зап'ястя;

Г дзвякнути, надв'язати, миш'як, рутв'яний.

10. Позначте рядок, у якому не порушено правила вживання апострофа.

А Роз'яснити, пів'ідальні, транс'європейський, комп'ютер;

Б п'юпітр, Монтеск'є, порт'єра, Рив'єра;

В перед'ювілейний, верб'яний, В'ячеслав, розп'яття;

Г без'языкий, пів'юрти, черв'як, арф'яр.

Ключ. 1 — В, 2 — Г, 3 — Г, 4 — А, 5 — В, 6 — Б, 7 — В, 8 — Б, 9 — А, 10 — Г.

IV. Усвідомлення теоретичного матеріалу в процесі практичної роботи

Орфографічний практикум

> Перепишіть слова, замість крапок поставте, де треба, м'який знак. Поясніть правила вживання м'якого знака.

Дяд..ко, пис..мо, емал.., памороз.., мороз.., постат.., близький, бояз..кий, тон..кий, вуз..ко, тон..ко, пол..с..кий, в'юн..кий, держал..це, кружал..це, ціпил..но, Ковал..чук, Медвед..чук, палац.., палец.., бац.., Хар..ків, Мозир.., шир..ма, сімдесят.., сім..сот, с..огодні, утр..ох, купец..кий, одес..кий, кавказ..кий, бас..ко, різ..ко, брин..чати, різ..бяр, дон..ці, стан..те, сип..те, ріж..те, сон..кові, млин..кові, вір..те, удар..мо, комір..чику, тр..ома, шіст..ма, шіст..ома, с..ома, віс..ма, снит..ся, снись..ся, доч..ці, сваш..ці, лял..ці, лл..ю, віз..му, гір..ку, гал..ці, Гал..ці, пол..ку (танок), пол..ку (військова одиниця), тіл..ки, (з) тол..ку, міл..ка (риба), міл..кий.

>Запишіть українською мовою. Поставте, де потрібно, м'який знак чи апостроф.

Предъявить, пятидесятилетие, имя, верфью, объединение, посвященный, вьет, племя, интервью, здоровье, Заполярье, разъезжать, пьют, кровью, Нарьян-Мар, Пятигорск, пядь, пьеса, Вьетнам, обязанность, безыдейный, трехъярусный, матерью, двухаршинный, дезинформация, честью, мягкий, льет, пятерка, карьера, бильярд, миллиард, павильон, месье, шампиньон, лосьон, виньетка, Кювье, Барбье, Вюртемберг, Вьентьян, фельетон, Кордильеры.

Розподільне письмо

>Поставте, де потрібно, м'який знак чи апостроф у словахіншомовного походження. Слова випишіть утри колонки: у першу — з м'яким знаком, у другу — з апострофом, у третю — без м'якого знака й апострофа. Поясніть правопис та значення поданих слів.

Суб..ект, Пхен..ян, Х..юстон, авен..ю, автопавіл..йон, прем..єра, батал..йон, бл..юз, бл..юмінг, бутон..єрка, б..юро, вал..юта, ін..єкція, вар..єте, В..єтнам, вол..єра, дез..інформація, дос..є, дубл..яж, комп..ютер, П..ємонт, Ф..єзоле, бар..єр, кон..юнктура, п..юпітр, ад..ютант, б..єф, ар..єргард, ател..є, г..яур, б..язь, транс..європейський, ф..юзеляж, верф..ю, порт..є, шев..йот, ад..ю, Руж..є, монпанс..є., д..юшес, ж..урі, з..економити, камарил..я, конферанс..є, Мін..юст, ал..янс, кс..ондз, кур..йоз, к..юрі, Лавуаз..є, л..юкс, л..ютня, мад..яр, барел..єф, мезал..янс, кон..як, модел..єр, Мол..єр, м..юзикхол, н..юанс, Н..юфаундленд, п..єдестал, порт..єра, прес-пап..є, рант..є, Рив..єра, інтерв..ю, б..юджет, грав..юра, деб..ют, інтер..єр, к..ювет, ком..юніке, кон..юктивіт, кур..єр, к..юре, Лур..є, Монтеск..є, б..юлетень, лл..є, об..єкт, Д..Артаньян, О..Хара.

Дослідження-відновлення

>На місці крапок, де треба, поставте м'який знак чи апостроф. Поясніть правила їх уживання.

1. По дорозі, здіймаючи хмари куряви, безконечним потоком мчат.. до поля переповнені бійцями п..ятитонки (О. Довженко). 2. Насадження на берегах Дніпра з..єднуються у безперервний лан..цюг (З газети). 3. Коли вони від..їхали, опускаючись в ту саму кам..яну вулич..ку, за ними знов зазвучав велич..ний мотив (О. Гончар). 4. Окремі росинки т..м..яно поблискуют.. с..рібними пухир..чиками (О. Донченко). 5. І я дивлюс.. любовно в очі —

Щасливі, п..яні без вина — в оці хлоп..ячі і дівочі, Де сяє радіст..ю весна (М. Вороний). 6. Глян.., як хвилі від срібла блищат..ся! Глян.., як небо синіє вгорі (Леся Українка). 7. Не дуже весело, а здебільшого т..м..яно Пройшли мої дитячі літа. Кохану нен..ку потерявши рано, Росла я в бат..ка сирота (М. Вороний). Глядіт.. же, патріоти, не сваріт..ся, Щоб вам у пазурах котів не опинит..ся (М. Вороний).

Вибіркове письмо

>Прочитати текст, дотримуючись орфоепічних норм. Виписати слова, в яких необхідно поставити апостроф.

ЧЕРВНЕВИЙ РАНОК

Раненько прокидається черв..невий день. Сонце встає рано і ніяк не хоче лягати в свою полум..яну колиску. Голосно співають пташки. У кущах над ставками заливаються солов..ї. На квіточках з..являються черв..ячки та метелики, які п..ють вра- нішню росу. Горобці та синички починають чистити своє пір.. ячко. А на самій в..ерхівці старої ялини у гнізді прокинулись пташечки тетерев..ятника-яструба. Наозері розпочався жаб..ячий концерт. Новий день прийшов.

Комунікативний практикум

>Прочитати текст, вставляючи, де потрібно, апостроф або м'який знак.

ОБРЯДИ В УКРАЇНЦІВ

У різдв..яній обр..ядовості ритуальній вечер..і відводилося особливе місце, адже за народними уявленнями багата різноманітними стравами вечер..я зумовлювала такий же достаток упродовж року. Св..яткова трапеза передбачала приготування дванадцяти, дев..яти або с..еми страв, основними серед яких були ритуальна кут..я (каша із пшеничної крупи, заправлена медом та маком), узвар.. та всілякі вироби із хліба. Хоч і розпочина- лася вона з християнської обр..ядовості (запалення свічки, обкур..ювання хати ладаном, читання молитви), проте зберігала виразну язичницьку основу — гадання, заклинання, магічні обрядодії. Ось лише один звичай — запрошувати на кут..ю мороза: набравши в ложку кут..і й підій..шовши до вікна, господар.. говорив: «Морозе, морозе, ходи до нас кут..і їсти, а коли не йдеш, то не йди й на жито, пшеницю і всяку пашницю!» Подекуди запрошували «на кут..ю» і птахів, «градівника» та «бур..івника» — міфологічних істот, що уособлювали бур..ю та град. Хіба ж не доносить до нас цей звичай цілі фрагменти жит..тя нашого пращура, хлібороба-язичника, який персоніфікував природу,

оточуючий його світ, намагався умилювати його і забезпечити таким чином урожайність своєї ниви. Ще напочатку ХХ ст. був широко розповсюджений звичай, за яким господар.. ховався за заставленим стравами столом і перепитував дітей, чи бачать вони його. Одержавши заперечну відповідь, він урочисто виголошував: «Дай Бог, щоб і на той рік не бачили», тобто, щоб і наступний рік був щедрим та багатим. Серед розмаїт..тя різдв..яноноворічних магичних обрядодій, ворожінь та прогнозів переважали аграрні (За Г. Скрипником).

>Розкажіть, які традиції, пов'язані з народними святами збереглися у вашому селі чи місті. Викладіть у письмовій формі свої почуття, переживання, думки, викликані участю (або бажанням взяти участь) у виконанні певного обряду.

V. Систематизація й узагальнення знань, умінь, навичок

>Відповісти на запитання, вставляючи, де це необхідно, м'який знак чи апостроф.

Подорожуючи Францією, ми відвідали такі міста й містечка: Ам..єн, Д..єпп, Мез..єр, Авін..йон, Монпел..є, Перпен..ян, Пуат..є, В..єрзон, Лор..ян, Комп..єнь, Понтарл..є, Т..йонвіль.

>Прокоментувати свій вибір. Розказати, у яких випадках ставиться апостроф, а в яких — м'який знак.

VI. Підсумок уроку

VII. Домашнє завдання

>Виписати 5–7 народних висловів (прислів'їв, приказок тощо), у яких є слова з апострофом або слова зі складними випадками правопису м'якого знака.